

Dok. 2020 Łatarnia /

Źródła mineralne zakładu zdrojowego w Krynicy.

I. Źródł główny w Krynicy.

(Szczawa wapienno-żelazista.)

Woda mineralna krynicka tryszczy z piaskowca karpackiego, w ilości 184,896 litrów na 24 godzin.

Ujęta w cembrzynę z granitu, jest krystaliczną, przezroczystą, zupełnie bezwoną i bezbarwną, smaku kwaskowato-żelazistego, nadzwyczaj do jęć użycia zachęcającego, mając niezmienną swoją ciepłotę + 6.24 R°.

Wielokrotnie jako w r. 1793, 1806, 1856, a ostatni raz w r. 1858 przez A. Aleksandrowicza chemicznie była badana i rozbierana, z czego okazało się, iż w 1 f. = 7.680 gran. zawiera:

Siarkanu potassowego	0.057,953 gran.
„ sodowego	0.011,166 „
Chlorku sodu	1.117,335 „
Dwuwęglanu sodowego	2.123,658 „
„ litowego	0.015,097 „
„ barytowego	0.018,347 „
„ strontowego	0.003,164 „
„ wapniowego	14.738,058 „
„ magnezowego	1.157,352 „
„ żelazawego	0.305,180 „
„ magnowego	0.085,071 „
Fosforanu glinowego	0.029,675 „
„ wapniowego	0.018,754 „
Kwasu krzemowego	0.512,901 „
Mrówkanu sodowego	0.006,036 „
Propijonanu, octanu i masłanu sodowego	0.025,589 „
Istoty organicznej wyciągowęj	0.276,049 „

Ilość przeto części składowych stałych wynosi razem 19.501,386

Kwasu węglowego istotnie wolnego znajduje się 18.821,386

Ogółem wszystkich składników 38.323,030

II. Źródł słotwiński w Krynicy.

(Szczawa magnezowo-sodowo-wapniowo-żelazista.)

W Słotwinach, wsi z Krynica sąsiedniej, jest źródł szczawy magnezowo-sodowo-żelazistęj, własnością zakładu krynickiego będący. Woda słotwińska w cembrzynę kamienną ujęta, jest krystalicznie przezroczystą, bezbarwną i bezwoną, nader przyjemnego orzeźwiająco-kwaskowatego smaku, ciepłoty + 8, 3° C.

Według rozbiór przez prof. Dra Stopczańskiego w r. 1866 dokonanego, zawiera w 1 f. wody = 7680 gr. następujące składniki, których połączenie z kwasem węglowym obliczone są jako węglany obojętne i bezwodne.

Chlorku potassu	0.09982
Węglanu potassowego	0.04292
„ sodowego	4.38919
„ litowego	0.01085
„ magnezowego	5.61187
„ barowego	0.01545
„ strontowego	0.00124
Fosforanu glinowego	0.01345
„ wapniowego	0.01154
Węglanu wapniowego	4.10422
„ żelazawego	0.43610
Kwasu krzemowego	0.20927

Ogółna ilość składników stałych 14.64591

Kwasu węglowego służącego do utworzenia z węglanów obojętnych, dwuwęglanów 8.64252

Kwasu węglowego istotnie wolnego 15.03396

Ogółna ilość wszystkich składników 36.32239

213624

Dok. 12203/884

Kwasu węglowego istotnie wolnego, co do objętości w 1000 Cen. Cub. wody, znajduje się 1286 C. C., czyli w 1 f. wody krynickiej = 32 cal. sześć., znajduje się 41.15 cali sześć. kwasu węglowego.

Części lotne obliczono na objętość przy ciepłocie wody w zdroju i 0.75 mm. ciśnien. barometr. w 1000 C. C. w 32 c. c.

Kwas węglowy istotnie
wolny 1026.64 C. C.— 32.85 c. c.

Kwas węglowy niby
wolny 1475.73 C. C.— 48.34 c. c.

Ciężar gatunkowy wody 1.003258

Bliższe zastanowienie się nad wodą słotwińską nasuwa uzasadnione przekonanie, iż źródło ten zawdzięcza swe pochodzenie skałom plutonicznym, a klasyfikując go, należy wodę słotwińską odnieść do rzędu szczaw alkaliczno-ziemno-żelazistych; porównanie zaś jej z innymi jej podobnymi wodami, jakich dostarczają: Aropatak, Borszek, Chudowa lub Schwalbach, zbliża wodę słotwińską najwięcej do wody schwalbachskiej.

Zawierają bowiem:

	węgl. sody.	węgl. magnez.	węgl. wap.	węgl. żel.
Aropatak	9.86	5.99	9.03	1.60
Borszek	5.97	5.42	1.15	0.11
Chudowa	6.76	1.20	3.76	0.19
Schwalbach	1.35	3.06	3.05	0.31
Słotwiny	4.38	5.61	4.10	0.43

Z powyższych rozbiórów jawnie się okazuje, iż woda krynicka jest szczawą żelazisto-wapienną, a woda słotwińska szczawą magnezjo-sodowo-wapniowo-żelazistą, obie zaś te wody są nader zamożne w kwas węglowy wolny. „Przystępując do ocenienia wody krynickiej, mówi prof. Dietl (w swjej monografii Krynicy s. 86 „et seq.), widzimy, iż trzy przedewszystkiem jej części składowe uderzają nas tak swoją ilością, jak i swoim „znaczeniem lekarskiem: *kwas węglowy*, *dwuwęglan wapniowy*, i *dwuwęglan żelazawy*. Kwas węglowy „chodzi się w wodzie krynickiej w zadziwiająco wielkiej ilości, tak iż cał sześcienny wody, zawiera w sobie „więcej aniżeli półtora cala sześć. kwasu węglowego. Powyższą tak ogromną ilość kwasu węglowego „kazać możemy zaledwo w małej tylko liczbie ze znanych dotąd źródeł lekarskich. Okoliczność ta „nosi wodę krynicką do szczaw najpierwszego rzędu. Słusznie zatem szczyć się może Galicya z posiadania jednej z najmocniejszych szczaw całego świata. Tejto wielkiej ilości kwasu węglowego zawdzięcza „woda krynicka, nie tylko swój smak nadzwyczaj przyjemny, ale zarazem najbliższą przyczynę jej zbawiennej działalności.

„Ilość znajdującego się w niej żelaza, wprawdzie nie jest bezwzględnie wielka; zważywszy jednak, iż „z jednej strony małych tylko potrzeba ilości żelaza, do osiągnięcia w ustroju właściwych jego skutków; „z drugiej zaś strony mając na uwadze, iż rozpuszczone w wodzie lekarskiej żelazo tém skuteczniejszém „się okazuje, i tém łatwiej do krwi przechodzi, im woda zamożniejszą jest w kwas węglowy; przeto w obec „nadzwyczajnej obfitości kwasu węglowego wolnego w wodzie krynickiej zawartego. nawet ta mierna ilość „żelaza, musi być uważana względnie za wielką, za czém stanowczo przemawiają prawie stuletnie doświadczenia przy zdroju otrzymane. Dodać tu także należy, iż woda krynicka oprócz dwuwęglanu wapniowego „bardzo mało zawiera innych składników stałych, a co więcej wcale nie ma takich pierwiastków, któreby „udaremniały działalność żelaza. Źródło zatem krynickie policzone być musi do bardzo skutecznych szczaw „żelazistych.

„Dwuwęglan wapniowy w tym zdroju, stanowi szczególną i wyróżniającą jego właściwość. Obok bowiem nadzwyczaj wielkiej ilości wolnego kwasu węglowego, wraz ze znamienitym współudziałem dwuwę-

„glanu żelazawego, woda krynicka zawiera nader znaczną ilość dwuwęglanu wapniowego. Powyższy stosunek „składowy wody krynickiej, nadaje jej właściwą chemiczną cechę, właściwe jakby indywidualne piętno; od- „różniające ją od bardzo wielu innych wód lekarskich, sprawiając w krótkim czasie uderzające skutki „fizyologiczne i terapeutyczne.“

Cechą wyróżniającą szczawę krynicką i słotwińską od innych wód żelazistych, jest nader wielka ich łatwość do strawienia i przyswojenia ich pierwiastków lekarskich.

Szczawa krynicka silnie pochłania kwasy żołądkowe, uspakaja czynności nerwowe, wytwarza krew i podnosi jej plastyczność, utrwala konsolidację całego ustroju, jest przeto zbawiennym lekarstwem we wszystkich kierunkach najważniejszych czynności ustroju (organizmu). Polepsza ona nie tylko trawienie, ale i wytwarzanie soków ustroju, a mianowicie krwi — dopomaga do jej przysporzenia — uspokaja nerwy — jednym słowem wzmacnia, utrwala, ściąga i wysusza.

Szczawa słotwińska w skutku znakomitej ilości swych węglanów alkalicznych pochłania kwasy żołądkowe, uspokaja wszelkie dolegliwości wadliwego trawienia, bardzo sprzyja uregulowaniu stołców, podnosi wyrabianie krwi, uspokaja nerwy, a obdarzona wielką ilością węglanów alkalicznych i kwasu węglowego wolnego, bardzo zbawiennie działa na wydzielanie moczu.

Wody krynicka i słotwińska skutecznymi się okazały:

- a) we wszelkich chorobach, opartych na wadliwym wyrabianiu krwi. lub na ogólnym albo miejscowym osłabieniu ugruntowanych. Tu należy *niedokrewność i blednica* ze wszelkimi ich odmianami.
- b) *Choroby układu płciowego na osłabieniu oparte*: nieprawidłowości czyszczeń miesięcznych, jakoto: za okwite lub za częste, utrudnione lub z boleściami połączone miesiączkowanie, krwotoki maciczne, skłonność do poronień, *nieżyty pochwy i macicy* (białe upławy), w którychto cierpieniach niepożyta i wiekowem doświadczeniem utrwalaona jest skuteczność wody krynickiej.
- c) Bardzo zbawienną jest woda krynicka i słotwińska w rozlicznych *wadach trawienia i odżywiania*, a mianowicie: w przewlekłym *nieżycie żołądka lub kiszek*, tak pojedynczym jak i z owrzodzeniem błony śluzowej tych narządów ~~połączonym; w wypadku żołądka przedziurawiającym; w uporczywych i długotrwałych biegunkach jelit~~, tudzież w tak zwanych krwawnicach (hemoroidy) kiszki stolcowej.
- d) *W cierpieniach nerwowych na niedokrewności opartych*, lub z *chronicznym nieżytem żołądka i jelit połączonych*; w wygorowanej czułości nerwowej ogólnej lub miejscowej, objawiającej się powiększoną tkliwością pojedynczych nerwów, czyli jako *peryodyczny nerwoból*, lub jako *kurcze*, np. nerwoból głowy (migrena), twarzy (prosopalgia), tudzież w osłabieniu czynności płciowych jak: niezdolność męzka lub niepłodność; w zadumie i w śledziennictwie, gdy te cierpienia na niedokrewności i na ogólnym osłabieniu są ugruntowane.
- e) Woda słotwińska wybornym jest lekarstwem w *chorobach układu moczowego*, jakoto: przewlekły nieżyt cewki pęcherza albo przewodów moczowych i nerek; niemożność i utrudnione oddawanie moczu; śluzotoki powyżej wymienionych narządów — dziaństwo itp.
- f) Jako środek wzmacniający zbawienne są także wody krynicka i słotwińska w osłabieniu powstałym po wielkiej utracie krwi, jakoto: po licznych lub ciężkich porodach, po przebyciu obłożnych chorób, jakoto: durzycy mianowicie brzusznój, cholery itp.
- g) *Zołąy* na ogólnym osłabieniu oparte, tudzież *krzywica* znajdują wyborne lekarstwo w wodzie krynickiej, osobliwie. jeżeli pobyt chorych temi niemocami dotkniętych, dozwoli im używania powietrza i kąpieli krynickich.
- h) Nakoniec korzystne jest użycie szczawy krynickiej i słotwińskiej, jako środka wzmacniającego, *w leczeniu zdrojowem następowem*, po poprzednim używaniu leczenia zdrojowego: w Szczawnicy, Iwoniczu, Rabce, Swoszowicach, a nawet wobec pewnych stosunków po kuracyi w Karlsbadzie, w Cieplicach, Treneczynie lub Piszczanach odbytej.

W miarę celu i skutków, jakie lekarz z wody krynickiej osiągnąć zamierza, użycie jej odmiennym być musi. I tak w osłabieniu, w niedokrewności, a nadewszystko w cierpieniach żołądka i jelit, częstsze, a zawsze w małej ilości, nierzadko zaś picie wody krynickiej ogrzanój, jest widocznie potrzebnym — przeciwnie zaś w cierpieniach dróg moczowych, w zołzach lub w krzywicy użycie wody krynickiej lub słotwińskiej może być w większej ilości, na zimno, i częściej przez dzień powtarzanem.

Oprócz leczenia wodą krynicką i słotwińską zazwyczaj w porze letniej praktykowanego, obie te wody mineralne z bardzo dobrym skutkiem używają się w powyżej wymienionych chorobach i **podczas zimy**; albowiem szczyawy krynicka i słotwińska *spodobem Hechta do flaszek napełniane* (mocą którego każda butelka gazem węglowym na 3 atmosfery uciśnionym dopełniana i w przestrzeni tegoż korkowaną bywa), nawet po najdłuższem ich przechowaniu, nie nie utracają ze swych własności i skutków, jak o tém liczne doświadczenia chemiczne i próby lekarskie przekonały. Z tego powodu woda krynicka jest już od wielu lat, szczawa zaś słotwińska od r. b. będzie i w zimie do nabycia:

w Krakowie w handlach pp. Wentzla, Feintucha i Goldwassera.

w Warszawie w aptekach pp. Heinricha, Lilpoppa i Sokołowskiego.

w Łwowie w handlach pp. Schubutha, Kleina i Gebharda.

w Wiedniu „ „ Mattoniego i Lixla.

w Pradze „ „ Kunnerlego.

w Wrocławiu „ „ Keitscha.

Cena wody krynickiej i słotwińskiej wynosi na miejscu w c. k. zarządzie zakładu zdrojowego:

za skrzynię o 40 flaszkach złr. 8 wal. austr.

„ „ 20 „ „ 4 kr. 20

z możliwością strącenia rabatu 5% — 6% — 7%, od ilości zakupionych skrzyń zależącego.

C. k. zarząd zakładu zdrojowego w Krynicy

oznajmia, iż zakład posiada **500 pokoi mieszkalnych, 3 hotele, 7 publicznych restauracji, wspaniałe łazienki o 72 pokojach łazienkowych**, w których każda pojedyncza kąpiel, dla pożytku jak największej skuteczności, ogrzewana bywa za pomocą pary, uposażone są we wszelkiego rodzaju kąpiele, jakoto: wanne, nasadowe, natryskowe, borowinowe, igliwiowe i w łaźni słowiańskiej, — **czytelnie książek, gazet i pism peryodycznych**, stała **apteka** ze składem wszelkich **wód mineralnych** krajowych i zagranicznych, tudzież z wyrobem **żelczy** i **pastylek krynickich**, — **zakład gymnastyczny i kąpiel rzecznych** tak w ziołniku jak i natryskowych.

Pocztą osobową bezpośrednio do samego zakładu w Krynicy 10 razy na tydzień przybywająca, łączy się z koleją żelazną galicyjską w Bochni.

Pora zdrojowa od d. 1 czerwca do końca września.

